

10. märtsil
1926.

IV. aastakäik.

Ilmub 20 korda aastas, nimelt iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

Tellimise hind:	Aastas . . . . . Mk. 500.—	Kuulutuste hind: 1 lehekülj . . . . . Mk. 3000.—	
	Pooles aastas . . . . . " 250.—		1/2 " . . . . . " 1500.—
	Üksik number . . . . . " 25.—		1/4 " . . . . . " 800.—
	1923 aastak. . . . . " 50.—		1/8 " . . . . . " 400.—
	1924) " . . . . . " 300.—		1/16 " . . . . . " 200.—
1925 " . . . . . " 500.—		Dokumentide kaotamise kuulutused Mk. 50 dokumendi pealt.	
Kõidetud aastakäigud Mk. 80, 125 ja 150 kallimad.		Omavalitsustele kuulutuste pealt lehekülgede järele 30% hinnaalandust.	

Toimetus ja talitus Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12. Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond Nr. 609.

SISU:

Huvide valveloleku tagajärg	Lhk.	71
Maakonnanoõukogude valimise seaduse muutmise puhul — T.	"	72
Omavalitsuste teenijate teenistusline vahekord omavalitsustega — Eugen Maddison	"	73
Hoolekande korraldus maakondades — Lahtine hoolekanne	"	76
Kulude kogusumma	"	79
Omavalitsustegelased — M. Kava	"	80
Omavalitsuste päevauudised	"	80
Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest	"	80
Välismaade omavalitsused: Kokkuhoidmise põhilased Saksa	"	82
omavalitsuses	"	83
Bibliograafia	"	84
Küsimused ja vastused	"	70, 84
Kuulutused	"	

Esimene vihk on ilmunud ja saadetakse lähemal ajal ilmuva teise vihuga tellijatele kätte.

Sundnormide kogu maaomavalitsuse kohta

E. Maddison

Administratiiv asjade
Peavalitsuse juhataja

J. Kaiv

Kohuminsteeriumi kodifikatsiooni osakonna liige

Eesti Maakondade Liidu väljaanne
1926.

See sundnormide kogu sisaldab kodifitseeritult maksvad seadused, mis maakonna-, valla- ja aleviomavalitsustesse puutuvad, ning on varustatud vastavate Riigikohtu ja Senati seletustega ning sundnormide ainelise tähestikuga, juhatajaga.

Sundnormide kogu koosneb umbes 20-st vihust.

(Tellimine nende peale on avatud.) Tellida võib ühe, viie ehk kümne vihu viisi. Tellimise hind kättesaatmisega: üksik vihk 75 m., viis vihku 325 m., kümme vihku 650 m. / Tellimise aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi uul. Nr. 12. Eesti Maakondade Liit. Ainus müügikoht sealsamas. (Jooksev arve E. P. Tallinna osak. Nr. 609).

Huvide valveloleku tagajärg.

Kahe aasta eest algas töö nii väga selges ja suure tähtsusega küsimuses õiguse maksmapanemiseks ja nüüd on lootuseni jõutud, et see õigus pea seadusandlisel teel maksuma pannakse. Riigikogu erikomisjon võttis võerandatud mõisade eest tasumaksmise seaduse § 2 järgmisel kujul vastu:

§ 2. Tasuta võerandatakse:

- a) endise Vene riigi ja põllupanga maad;
- b) endiste rüütelkondade päralt olevad maad;
- c) kvoote-, kuuendiku- ja talumaad;
- d) maad, mille omanikud 21. veebruarist 1918 a. kuni 2. veebruarini 1920 a. Eesti vabariigi iseseisvuse vastu aktiivselt on tegutsenud. Tasust ilma jäämise otsustab kohtuminister, pärast tarvilikkude andmete kogumist ja põllutöö-, sise-, välis- ning sõjaministri arvamise ärakuulamist;
- e) endiste maaomanikkude või nende eelkäijate poolt kas koolimajade, vallamajade või magasiaitade aluseks antud maad kõigipäraldustega, kui need seni praeguste kasutajate nimele kreposteeritud ei ole.

Kahe aastase töö järele nii kaugele, et pt. e Riigikogule esitakse, mis vallaomavalitsustele suure, isegi elulise tähtsusega küsimus. Teatud kohtades oli see valdade suur küsimus aga sedavõrd tilluke, et ta ikka ja ikka unus ja kui ta lõpuks Maakondade Liidu ettepanekul seaduse eelnõusse pääsis, siis oli see sedavõrd „tähtsuseta“ sündmus, et ainult üks ajaleht teate tõi, et sarnane märkus on kõne all oleva seaduse § 2 juurde võetud.

Praegu, kus lootuseni on jõutud, et valla maid ja maju võerandamise hädaoht ei varitse sel näol kui senini, on õige moment ülevaadet tuua töö üle, mis selles asjas tehtud, et allakriipsutada omavalitsuste huvide valvel olemise vajadust.

Kui Maakondade Liidule teatavaks sai, et Maakorralduse Peavalitsus oma ringkirjas Nr. 12.564—15. dets. 1923 a. seletab, et kõik maaseadusega riigistatud maaalal olevad hooned, kui maa päralt olemised, ühes maaga võerandatud on, mis pärast

vallaomavalitsusi kohustati oma maade ja majade peale Põllutööministeeriumiga rendilepinguid sõlmima, saatis E. Maakondade Liit 6. märtsil 1924 a. Põllutööministeeriumile märgukirja, et koolimaade ja majade riigistamine seni seisma pandaks, kuni küsimuse lahendamiseks tee leitakse. Sel samal päeval saadeti ringkiri maakonnavalitsustele andmetekogumiseks, kui suur kaotus valdasi ähvardab. 15. märtsil kirjutab H. Avikson „Maaomavalitsuses“ Nr. 3—1924 küsimuse kohta pikema artikli, lõpetades kindla lootusega, et Riigikogu seaduse eelnõu vastu võtab, mis valla maad ja hooned võerandamise alt vabastab. 27. ja 28. märtsil 1924 a. peetud Liidu nõukogu koosolekul esineb H. Avikson referaadiga küsimuse kohta, mille järele Liidu juhatuse poolt astunud sammud heaks kiidetakse ja kohustakse vastav seaduse eelnõu kokku seada (v. „Maaomaval.“ Nr. 4—1924 a. lehek. 78). Seda tehakse. Seaduse eelnõu esitakse Liidu poolt ühes vastava seletuskirjaga Põllutööministrile (v. „Maaomaval.“ Nr. 6—1924 a. lehek. 101). Kui eelnõule käiku ei antud, selle asemel aga rendilepingute nõudmine, mille sõlmimisest vallaomavalitsused äraütlesid, edasi kestis, käis Liidu esimees Põllutööministri jutul, kus selgus, et asja takistada võerandatud maade tasumaksmise seaduse puudumine ja et küsimus lahendakse selle seadusega, seni võib aga nimepidi teada olevate maade ja hoonete rendilepingute sõlmimises ootavale seisukohale jääda (v. „Maaomaval.“ Nr. 12—1924 l. 223). Liit esitas 31. dets. 1924 a. vastavad nimekirjad, paludes need rendilepingute sõlmimisest vabastada, ja jäi ootama tasumaksmise seadust. See esitati Vabariigi Valitsuse poolt 15. okt. 1925 a., kuid kooli ja vallamaad ning majad puudusid selles seaduses, s. o. Põllutööministeerium ja seaduse eelnõu esitaja Riigikogule oleksid mõisnikele tasu maksnud ka valdade maade ja hoonete eest. Hoolimata ministri lubadusest oli see „väike asi“, valdade sajad miljonid, ununenud. Jälle astus Maakondade Liit vahele ja 4. dets. l. a. saatis Riigikogu maahinna erikomisjonile märgukirja ja viimati nimetatud seaduse § 2 juurde pt. e kava, mis

valdadele koolimaadeks ja vallamajade ning magasiatade alla antud maad ja nende peal olevad hooned mõisnikkudele tasumaksmisest vabastab, seega põhimõtteliselt nende kuuluvust valdadele tõendab (v. „Maaomaval.“ Nr. 19 — 1925 a. l. 302). Pea peale seda läks seaduse eelnõu uuele valitsusele seisukoha võtmiseks, tuli komisjoni tagasi, aga vallamaadest ja majadest kihku ega kahku. Veel telefonilised meeldetuletused Riigikogu liigetele ja siis teade ühes lehes, et Liidu poolt esitatud täiendus on r. l. Eigo ettepanekul komisjonis ühel häälrel vastuvõetud.

Liidu valveliseismise tagajärjel on siis sinnamaale jõutud, et valdade kinnisvara eest endistele mõisaomanikkudele tasu ei määrata. Ja sellekski oli vaja seaduse eelnõu kokkuseadjatele ja läbivaatajatele kõrvalabi.

Et see seaduse § ka Riigikogu poolt vastu võetakse, selles kahtlust ei ole. Nüüd veel samm: uus seaduse eelnõu, mis valdade nimele kreposteerimata kinnisvarad nende omaks tunnistab, ja siis võiks vallad kergemalt hingata — kaoks sund oma varandusi omale rentida, mida tegemast val-

lad seni, oma õiguste peale põhjendades, on keeldunud.

Ei oleks E. Maakondade Liit võõrandatud mõisade eest tasumaksmise seaduse harutuse puhul valvel seisnud, oleks valdade nimele kreposteerimata kuid nende päralt olevate varanduste eest end. mõisaomanikkudele tasu määratud, siis oleks nende omandamine võimalik olnud ainult teistkordse omandamise teel, seda korda riigilt.

Nii suur tähtsus on eelpool toodud § 2 pt. e¹. Selle punkti läbiviimine, mitte üksi valdade huvides, vaid ka riiklistes huvides — tasu summa väheneb märksa, — on seda võrd suur teene, et, kui Liidul müid teeneid ei oleks olemas, see tema olemasolu täiel määral õigustab.

Seda ütleb esiteks kõneall olev asjakäik, ta kinnitab omakorda aga ka seda, et „Maaomavalitsuse“ Nr. Nr. 3. ja 4. esimesed artiklid k. a., nõudes omavalitsustege- laste Riigikokku viimist, põhjendatud on, kellest loota tohib, et nad ka omavalitsuste muresi näevad ja nemad ning nende poolt valitud mehed ka omavalitsuste sadasi miljonisi ei unusta — riiklistes ja omavalit- sus huvides.

5. märtsil 1926.

Maakonnakoogude valimise seaduse muutmise puhul.

T.

Eelmistel Riigikogu kui ka omavalitsuste esituskogude valimisel 1923 a. tunnistati pea ühemeelselt, et nii Riigikogu kui omavalitsuste valimise seadused puudulikud on ja nende täiendamine ning parandamine hädatarvilik. Peale selle on maksma pandud Riigikorra kaitse seadusega teatavad kitsendused valimise asjus, kuid omavalimise seadus on veel vastavalt parandamata. Nüüd on Riigikogu valimise seaduse parandamise ja täiendamisega algust tehtud ja vastav seadus juba Riigikogus vastuvõetud. Ka maakonnakoogude valimise seadust on kavatsatud täiendada, kuid ainult selles osas, mis käsitleb alevi kodanikkude osavõtmist maakonnakoogu valimistest. See täiendus ei tooks valimiste korraldamisesse mingisugusi paremusi ja valimisi toimetavatel organidel tuleb endiselt toimetada oma parema äranägemise järgi, mis aga arusaamatusi võib esile kutsuda, nagu eelmistel valimistelgi, kandidaatide nimekirjade vastuvõtmise korras.

Maakonnakoogude valimise seadus ei näe ette kitsendust, et nimekirjas seisev kandidaat ei või samale ega teistele nimekirjadele soovitajana allakirjutada. Samuti ei nõua valimise seadus, et iga soovitaja allkirja juurde tuleb lisada tema täielik risti- ja perekonnanimi, vanus ja elukoht. Samad puudused olid ka Riigikogu valimise seadusel ja Riigikogu juhatus seadis need nõudmised üles, tema poolt väljaantud juhatuskirjas. Viimane nõudmine on tegeliku töö juures sedavõrd tarvilik, et ilma nende andmeteta on üldse võimata jälgida, kas soovitajad on hääleõiguslikud kodanikud või mitte.

Läinud maakonnakoogu valimistel seadis ühe maakonnakoogu valimiste maakonna komitee samad tingimised üles ja ehk küll valijate poolt ühtegi protesti sellele ei järgnenud, arvas Siseministerium siiski ennast õigustatud olema nende täitmisele võtmist ära keelata.

Jättes kõrvale küsimust, kas maakonna-

nõukogu valimiste maakonna komitee on kohustatud sarnast keeldu arvesse võtma, või mitte, võib keeld, mis korralikku valimise tööd halvab, siiski soovimata arusamatusi esile kutsuda ka tulevaste valimiste ajal.

Sellesarnaseid väikseid, kuid valimise korraldamise juures siiski olulisi puudusi, võib maakonnasnõukogude valimise seaduses paljugi leida, kuid nende esile toomiseks puudub käesoleval puhul ruum. Kuid ka nendest peaks jätkuma selgusele jõudmiseks, et ka maakonnasnõukogude valimise seaduse parandamine ja täiendamine

tehniliselt hädatarvilik. Ei peaks jõutama käesoleva Riigikogu kestvusel täielikku valimise seaduse ümbertöötamist ettevõtta, siis on küll hädatarvilik Riigikogu valimise seaduse eelnõu kohaselt ka maakonnasnõukogu kandidaatide nimekirjade nummerdamist nende vastuvõtmisel äramuuta samadel motiividel, kui Riigikogu valimise seaduse eelnõu kokkuseadmisel heaks arvatud, millega nimekirjade esitajate ja nende vastuvõtjate vahel mitmedki sekeldused ja närvilikus ära jääks. Ainult alevite elanikkude õiguse pärast valimisseadust muuta ei ole küll mõtet.

Omaavalitsuste teenijate teenistusline vahekord oma- valitsustega.

EUGEN MADDISON.

Hiljuti lugesime ühes ajalehes („Kaja“ Nr. 41) järgmise sõnumi: „Jõululaupäeva eelpäeval 23. dets. 1925 a. vabastati Harju maakonna teede- ja põllumajanduse osakonna teenistuses olev vanem tehnik A. Bochmann ametist. Oma lahtilaskmisest saanud Bochmann alles jaanuari kuul teada. Ta ei olnud sellega rahul ja esines kaebusega administratiiv kohtus. Asi oli 17. veebr. arutusel. Bochmanni volinik adv. Petrov seletas, et maakonnavalitsusel ei olnud õigust ega põhjust ametist vabastada. Maakonnavalitsuse liige Reinholm seletas, et asi ei allu administratiiv kohtule: maakonnavalitsuse teenijad, kui vabapalgalised, võivad Balti eraseaduse põhjal oma õigusi üldisel alusel kaitsta (minu arvendus. E. M.)

Kohus otsustas Bochmann'i kaebtuse läbi vaatamata jätta“.

Paar päeva hiljem lugesime teises ajalehes („Vaba Maa“ Nr. 43) sarnase sõnumi: „30. märtsil 1921 a. valis Viru maakonnasnõukogu Hans Nurki (sots.) maakonnavalitsuse liikmeks, pannes tema peale administratiiv- ja tervishoiu osakondade juhutamise... Varsti peale selle võeti Nurkilt osakonnad üle ja maakonnavalitsus tunnistas, et osakondade juhtimisest kõrvaldamisega on Nurk ühtlasi kõrvaldatud ka maakonnavalitsuse liikmest... Viimaks andis H. Nurk Rakvere-Paide rahukogule nõudmise Viru maakonnavalitsuse vastu 1. novembrist 1922 a. kuni 1. veebr. 1924 a.

saamata jäänud 271.000 margalise palgaraha pärast, toetudes riigiteenistuse ja semstvo seaduste peale. Rahukogu lükkas nõudmise tagasi, sest Nurk ei olnud osakonna juhataja ja tema palgaks ei olnud maakonnasnõukogu poolt krediiti määratud. Otsuse peale andis Nurk edasikaebtuse kohtupalatile, kus asi arutusel oli 18. veebruaril ja kus Nurk tähendas, et maakonnavalitsuse liikmed saavad tasu ja tasu määratakse kindlaks enne valimisi. Viru maakonnavalitsuse volinik adv. Rosenberg seletas, et hra Nurk ei ole oma protsesside seeriat õigest otsast alanud. Kõige pealt oleks ta pidanud protesteerima administratiiv korras selle otsuse vastu, millega tema palk maksmata jäeti ja omale rahuldust nõudma administratiiv kohtu korras... adv. Rosenberg palub asja ära lõpetada, kui tsiviilkohtule mitte alluvat (minu arvendus. E. M.) Kohtupalat... otsustas Rakvere-Paide rahukogu otsust ära muuta, asja toimetust mittealluvuse tõttu ära lõpetada...“

Nii siis kaks asja ja kaks vastupidist otsust, isegi ühes (Nurki) asjas kaks seisukohta: rahukogu oma, kes leidis võimaliku olevat hra Nurki nõudmist tsiviil kohtupidamise korras arutada, ja kohtupalati seisukoht, mille järgi nõudmine allub kohtule administratiiv kohtu korras. See asjaolu näitab, et siin puudub kindel seisukoht, mis vast seletatav maksvate seaduste reaktiivse puudulikkusega. Kuid ühte võiks

siiski ettetoodud kohtu praksisest järeldada — nimelt, et kohtud (rahukogu Bochmanni ja kohtupalat Nurgi asjus) teevad kindlat vahet valitavate ja mittevalitavate (või kohtute nometamise järgi vabapalgaliste) ametnikkude vahel. Kohtute seisukoht, nähtavasti, põhjeneb Riigikohtu praksisele. Näit. Eduard Koori asjus seletas Riigikohus, et „vahekord maakonnavalitsuse ja Ed. Koori vahel põhjeneb era lepingu peale ja lahendatakse tekkinud vaieluste korral Balti eraseaduse III kõite põhjal“ (Riigik. otsuste kogu Nr. 37 — 1920 a.). Aleksander Sepp'a asjas leidis Riigikohus: „riigiteenistuses olevate ametnikkude kohta maksev teenistus seadus (V. S. K. III k.) ei ole meil seni seadusandlisel teel laiendatud omavalitsuse asutustes teenivate ametnikkude peale. Ei ole meil ka erilist omavalitsuse ametnikkude teenistuse seadust seni välja antud, milles oleks ette nähtud mittevalitavate omavalitsuse ametnikkude teenistusest lahtilaskmise kord. Ka aluseta on kaebaja tugenemine ses mõttes Vene semstvo seaduse § 117 peale, et S. K. III kõide on omavalitsuse asutustes teenivate ametnikkude kohta maksev, sest tähendatud paragrahvis ei räägita sõnagi mittevalitavatest semstvo ametnikkudest (sead. ja korrald. kogu 8. juulist 1917 a. § 870). Sellest, et meil omavalitsuse asutustes teenivate mittevalitavate ametnikkude kohta mingit eriteenistusseadust veel välja ei ole antud ja et nende peale ka S. K. III kõide laiendatud ei ole, tuleb järeldada, et omavalitsuse asutused ja kus teenivad mittevalitavad ametnikud, on teenistuslepinguslikes vahekorras, mispärast nende ametnikkude teenistusest vabastamine võib sündida ainult B. E. S. § 4186 ettenähtud korras, nagu seda ka rahukogu kaebatud otsuses õigesti tähendab“ (minu harvendus E.M.).

Seda viimast otsust, mis, nähtavasti kohtute praksises mõõduandvaks, lähemalt vaadeldes, paistab otsekohe silma järgmine puudus — nimelt puudub side tehtud järelduse ja aluste vahel, milledest on selle juures välja mindud. Riigikohus teeb sarnase järelduse välja minnes sellest, et omavalitsuste teenijate kohta ei ole maksev kodanline teenistusseadus ja et senini ei ole maksuma pandud omavalitsuste teenistusseaduses, kuid jätab selle juures täiesti selgitamata, miks siis nende kohta peaks maksev olema nimelt B. E. S. III k. Tugeses Riigikohtu otsuse peale, ei

selgita seda, nähtavasti, ka Riigikohtule alluvad kohtud. 1. mail l. a. III üleriikline riigi- ja omavalitsuste teenijate kongressil ettekantud referaadis „Riigi- ja omavalitsuste teenijate õiguslik seisukord“ (v. „Eesti Politseileht Nr. Nr. 19 ja 20) peatusin möödaminnes sama küsimuse juures ja tegin järgmised järeldused: „Samuti kui riigiteenijad, seisavad nad omavalitsusega avalikõiguslikus teenistuslikus vahekorras — neid võib lugeda isegi, nagu sakslased teevad „als mittelbare Staatsbeamte“. Vahe on ainult selles, et riigi asemel on teine poliitiline üksus (Gemeinschaft). Kui vene ajast päritud omavalitsusseadused, näit. linnaseadus, kõnelevad palgalistest ametnikkudest (служение по найму), siis on see ainult anahranismus. Omavalitsused ei olnud enne kohaliku valitsuse orgaanid (органы местного управления), mispärast seadusandja oli ka sel seisukohal, et omavalitsustes on valitud ja palgatud, kuid mitte nimetatud ametnikud. Nimetada võisid ainult riigi võimu teostajad. Nüüd aga on omavalitsused kohaliku valitsuse orgaanid, on riigivõimu teostajad. Sel seisukohal asuvad nii põhiseadus, kui ka maksivad omavalitsuse seadused. Muu seas, on see nende omavalitsusteenijate kohta väljendatud meie oma seadusandlus aktides, näit., maakonnanõukogu kodukorras (§ 17 märkus 2 ja § 37), vallanõukogude valimisseaduse („Riigi Teataja“ Nr. 26—1921 a.) § 85, neis kõneldakse juba ametnikkude määramisest, kuid mitte palkamisest. See liginemine riigiametnikkudele kestab ka edasi, näit. riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioniseaduses. Puudub ainult veel omavalitsusteenijate teenistusseadus. Selle aset täidavad praegu omavalitsuste esituskogude sellekohased määrused, mille del omavalitsusteenijate kohta sama jõud, nagu sellekohastel teenistusseadustel riigiteenijate kohta“.

Võib oletada, et Riigikohus ja tema järgedes sammuv meile kohtu praksis tehes eelpool tähendatud järelduse, arvestasid selle asjaoluga, et mõnest vene ajast päritud omavalitsusseaduses kõneldakse palgalistest ametnikkudest. Kuid see asjaolu ei võiks aluseks olla selleks — et järeldada, et omavalitsuste teenijate vahekord omavalitsustega on teenistuslepinguline. Isegi Vene Senat asus juba ammu ajast seisukohal, et omavalitsuse teenijad, olgugi et nemad palgatud (по найму), on omavalitsuse teenistuses (общественная служба, общественная должность), ja et kõik

nõudmised, mis sellest vahekorra-st oma-
valitsusega tekkivad, kui nende teenistus-
õigused (основанныя на служебных пра-
вах) põhjenevad, ei allu tsiviilkohtule.
Näit. seda väljendas Senati üldkogu valla
sekretääri kohta (otsus Nr. 19 — 1907 a.)
ja kooliõpetaja kohta (otsus Nr. 11 — 1908
a.), senati kassats. tsiviil departamang
linna haigemaja majapidajanna kohta (otsus
Nr. 68 — 1908 a.) jne. . . Neid nõudmisi
rahuldati Vene ajal administratiiv korras.
Nüüd, peaks neid samuti rahudlama admi-
nistratiiv kohtu korras. Kuid jättes täiesti
kõrvale Senati praksist ja tuges meie
oma seadusandluse peale, jõuaksime meie
oma seisukohale — nimelt, et omavalitsuste
ja nende teenijate vahe'kord on avalik-
õigusline vahekord ja et sellest vahekor-
rast tekkivad nõudmised rahuldatakse
vaieluse korral administratiiv kohtu kor-
ras. — Tähendatud seaduste järgi on oma-
valitsused meil kohaliku valitsemise orgaanid
(v. lähemalt „Esimene Eesti omavalit-
suste kongress“ minu referaat „omavalit-
sused põhiseaduse järele“). 22. juuni 1917
a. omavalitsuse elluviimise seadus (seadl.
ja valit. korral. kogu Nr. 173 — 28. juulist
1917 a. art. 953) lisa § 4 järgi oli maa-
nõukogule (временный губернский земский
советъ) õigus antud kodukorda välja anda,
milles, muu seas, oleks ettenähtud oma-
valitsuste täidesaatvate orgaanide
moodustamise kord, või, teiste
sõnadega, oli maanõukogule õigus antud
sellel alal seadusandja kohuseid või, üles-
andeid täita. — Ta täitis ka need, vastu
võttes 10. augustil 1917 a. maakonna nõu-
kogu kodukorra („Эстляндскія губернска
вѣдомости Nr. 36 — 7. septembrist 1917 a.).
Seal aga leidub § 37, mis kõneleb sellest,
et maakonnaavalitsuse ametnikud määra b
maakonnaavalitsus, kus juures see määra-
mine peab § 41 märkuse järgi sündima
valimise teel — ja isegi salajaselt, kui seda
maakonnaavalitsuse liikmed nõuavad. § 46
teise lõike järgi määra b neid maakonna-
nõukogu maakonnaavalitsuse ettepanekul. —
Sellest kõigest järgneb, et kuigi maakonna-
nõukogu kodukord (§ 34 j. t.) nimetab
neid palgalisteks, siis ainult selles mõttes,
et neid ei valita maakonnaõukogu poolt,
vaid seatakse või nimetatakse ametisse maa-
konnaavalitsuse poolt, kus juures aga olgu
tähendatud, et kodukord oleks võinud ka
ettenäha, et kõiki omavalitsuse ametnikke
seab ametisse maakonnaõukogu. Kas
peale selle kõnelda sellest, et omavalit-
sus ja nende teenijaid seob teenistuslepi-
nguline, s. t. eraõigusline vahekord? Kuid

läheme edasi — ja peatame vähe omavalit-
suse ajutise järe'lvalve seaduse juures
(„Riigi Teataja“ Nr. 78 — 1919 a.). — Seal
leidub järgmiselt kõlav paragrahv: „Linna-
ja maakonnaomavalitsuste valitud ja
nimetatud ametnikka võib siseminister
§ 6 ettenähtud kuritegude eest kohtu alla
andmise korral ajutisest ametist tagandada
kuni asja otsustamiseni kohtus.

Tagandatud ametnikkude asemele mää-
rab siseminister tarbekorral asetäitjad
seniks, kuni vastava omavalitsusasutuse
poolt asetäitjad pole valitud ehk nime-
tatud (§ 7). Need samad õigused on
maakonnaavalitsustel valla- ja alevi omava-
litsuste ametnikkude suhtes (§ 8). Sellest
näeme, et veel hilisem seadus üldse ei
kõnele enam palgalistest ametnikkudest.
Võtame veel vallanoõkogue valimisseaduse
(„Riigi Teataja“ Nr. 96 — 1921 a.). Selle
seaduse § 85 järgi määrab vallavalit-
suse ametnikke vallavalitsus. Määramine
sünnib valimise teel, kus juures valimised
peavad salajased olema, kui seda üksikud
valla valitsuse liikmed nõuavad (§ 88 mär-
kus).

Ametnikkude vastutusele võtmine, palga
suuruse jne. määramine valla nõukogu
koosolekul sünnib salajasel hääletamisel
(§ 80 märkus II). Nii slis — ka see
seadus ei kõnele enam palgalistest ametnik-
kudest. Just vastuoksa kõneleb valla nõu-
kogu valimisseadus (§ 91), samuti kui maa-
konna nõukogu kodukord (§ 46 esimene
lõige), et vallavanem, tema abid ja sekre-
täär saavad oma tegevuse eest kindla
palga vallanoõkogu koosoleku otsuse jä-
rele. Sellest võiks näha, et nimetus „pal-
galine“ oli tingitud sellest, et taheti alla-
kriipsutada seda asjaolu, et ametnikud on
kindla palga peal, kuna valitsuse liigete
amet on auamet. Seda väljendab ka, näit.,
linnaseadus, kui kõneleb, et palga ja muu
tasu määramine valitavatele ametnikku-
dele (назначеніе содержания и иныхъ
видовъ вознагражденія) oleneb voliko-
gust, s. t. et volikogu võib määrata, kuid
võib seda ka mitte teha.

Lõpuks peatame riigi- ja omavalitsuste
teenijate pensioni seaduse („Riigi Teataja“
Nr. 123|124 — 1924 a.) juures. Selle sea-
duse § 1 kõneleb samuti selget keelt —
ja nimelt: „käesolevas seaduses määratud
alustel on pensioni ja ühekordse toetus-
raha saamise õiguse teenistusest vabasta-
mise puhul isikutel:

b) kes omavalitsuste asutustes ja ette-
võtetes teenivad, ükskõik kas nad sinna

valitud või nimetatud, väljaarvatud töölisel" jne.

Minu arvates, jätkuks ettetoodust küllalt minu seisukoha kaitseks, kuid luban enesele veel mõned küsimused.

Nagu Riigikohus üsna öieti tähendas, puudub meil omavalitsuste teenijate eri teenistusseadus. Tekkib küsimus, mis täidab selle aset. Selle peale vastaksin, et täidavad puuduva seaduse aset, esiteks, meil ma'svad omavalitsuse seadused ja, teiseks, nende põhjal nõukogude ja volikogude poolt maksma pandud määrused, nagu seda kaudselt kinnitas omal ajal ka Vene Senat eelpool tähendatud linnahaigemaja majapidajanna asjas.

Mis eriti puutub sellesse, kuidas sünnib omavalitsuse teenija vabastamine, siis tuleks siin, kui puudub vastav nõukogu või volikogu poolt vastu võetud määrus, arvestada krim. kohtupidamise seaduse §§ 1066 j. j., mis maksvad ka omavalitsuse ametnikkude kohta (Vene Senati krim. kass. dep. otsus 1874 a. Nr. 632 j. t.). Neist selgub, et vabastamine võib sündida

ametliste süütegude pärast, kus juures kas distsiplinaar- või kohtu korras (§§ 1066 ja 1087); samuti ka kohtu alla andmise korral (§ 1100). Peale selle tuleks arvestada veel riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioni seadusega.

Kõike seda kokku võttes tuleks teha järgmisi järeldusi: esiteks, et omavalitsuste ja nende teenijate vahekorrald on avalik õigusline, teiseks, et puuduva eri-seaduse aset omavalitsuste teenijate kohta täidavad maksvad omavalitsuse seadused ja nende põhjal väljaantud määrused, Nuhtlus seadus, Kriminaal kohtupidamise seadus ja riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioni seadus, kolmandaks, et kõik nõudmised omavalitsuste vastu, mis tekkivad tähendatud teenistusvahekorraldast, kuuluvad lahendamisele administratiiv kohtu korras, ja, neljandaks, et omavalitsuste teenijate teenistuse kestvus on eluaegne, kui vastupidist ei ole ettenähtud sellekohastes volikogu on nõukogu poolt maksma pandud määrustes.

Hoolekande korraldus maakondades.

(Järg) ¹

Lahtine hoolekanne.

Kui kinnise hoolekande asutuste ellukutsumine maakonnaomavalitsuste poolt oli tingitud asjaolust, et maakonnad suudavad, suurt ringkonda arvesse võttes, paremine ja ajakohasemalt hoolekannet teostada, kui vallad, vaatamata selle peale, et seaduse täht maakonda ei sundinud seda tegema, siis on tegelikud elutarvidused ka lahtise hoolekande alal sundinud maakonnaomavalitsusi kulusi tegema jällegi ilma seaduse tähe nõudmiseta.

Siin on üheks tühtsamaks sundijaks olnud abiandmise ratsus, kui abitarvitaja oma koduvallas ei asu, ehk nõuetava abi suurus, mida vallad kanda ei suuda, kuna nii tihti võimata on olnud kindlaks teha seda omavalitsust, kes hoolekande kulud katma peab. Peale nende üldpõhjuste on rida erilisi põhjusi, mis sundinud on maakonnaomavalitsusi lahtise hoolekande alal kulusi tegema.

Tarvidused lahtise hoolekande peale kulude tegemiseks ehk võimalused selleks

on väga lahkuminevad olnud, nagu tabel Nr. 4 näitab.

Kui võrrelda tabel Nr. 4 ja Nr. 5 andmeid, siis näeme, et abi suurus ei ole kaugeltki ühtlane. Jagades näit. Harju maakonna 1924 a. kulu summa — Mk. 33.995.— lahtise hoolekande alal abisaajate arvu, 912 peale, saame ühe abisaaja kohta 37 m. 27 penni, kuna Tartu maakonna andmed sellesamal aastal 37.600 marka ühe abisaaja kohta näitavad. Keskmisi summe maakondades näitab tabel Nr. 5 viimane lahter.

Keskmiselt on maakonnaomavalitsused 1919—1924 a. jooksul lahtisel hoolekandel isiku kohta abi annud 3763 m. 65 p.

Selle keskmise summa väljaarvamisel on arvesse võtmata jäänud Järva ja Valga maakondade summad, kust andmed abisaajate arvu, samuti ka abiandmise otsarabe ja viisi kohta puuduvad. Andmed nende kahe maakonna kohta puuduvad selle tagajärjel kõigis tabelites, alates tabel Nr. 5-ga.

Tabel Nr. 4-as näidatud summadest on kõige üldisemad ja suuremad summad läinud toetusrahadeks, vaeste arstimiseks ja

¹ Vaata „Maaomaval.“ Nr. 18 — 1925 ja Nr. 1 — 1926.

Lahtise hoolekande kulud maakonnavalitsuste poolt.

Tabel Nr. 4.

Maakonna nimetus	A a s t a d						
	1919 a.	1920 a.	1921 a.	1922 a.	1923 a.	1924 a.	Kokku
Harju	—	—	—	11 456	6 500	33 995	51 951
Lääne	300	17 292	28 530	34 858	114 957	176 107	372 044
Petseri	—	21 459	105 645	37 410	10 295	45 412	220 221
Pärnu	968	5 648	17 007	36 246	109 840	164 367	334 076
Saaremaa	—	—	—	1 875	—	—	1 875
Tartu	—	—	—	—	—	1 353 603	1 353 603
Viljandi	—	761 948	634 500	569 701	720 999	861 093	3 548 241
Viru	—	22 550	139 170	193 240	322 950	365 003	1 042 913
Võru	2 402	16 252	141 165	109 659	149 262	123 426	542 166
Järva	—	67 286	241 557	167 441	81 125	56 184	613 593
Valga	—	—	—	—	—	27 806	27 806
Kokku	3.670	912 435	1 307 574	1 161 886	1 515 928	3 206 996	8 108 489

Lahtise hoolekande alal abisaanute arv.

Tabel Nr. 5.

Maakonna nimetus	A a s t a d							Abi antud keskmiselt ühe abisaaja kohta mrk.
	1919 a.	1920 a.	1921 a.	1922 a.	1923 a.	1924 a.	Kokku	
Harju	—	—	—	4	9	912	925	56.16
Lääne	1	3	4	5	13	35	61	6 099.—
Petseri	—	16	65	19	14	40	154	1 430.—
Pärnu	5	6	5	18	46	49	129	2 589.—
Saaremaa	—	—	—	2	—	—	2	937.50
Tartu	—	—	—	—	—	36	36	37 600.—
Viljandi	—	18	5	4	169	195	391	9 074.75
Viru	—	13	14	16	31	38	112	9 311.70
Võru	16	22	35	34	38	29	174	3 115.90
	22	78	128	102	320	1 334	1 984	3 763.65

Maakonnavalitsused on annud oma summadest toetusrahadeks.

Tabel Nr. 6.

Maakonna nimetus	A a s t a d						
	1919 a.	1920 a.	1921 a.	1922 a.	1923 a.	1924 a.	Kokku
Harju	—	—	—	—	—	8 000	8 000
Lääne	300	1 560	1 330	1 334	9 254	38 905	52 683
Petseri	—	20 108	105 645	37 000	10 195	26 107	199 055
Pärnu	500	—	—	14 550	44 400	115 100	174 550
Saaremaa	—	—	—	—	—	—	—
Tartu	—	—	—	—	—	68 748	68 748
Viljandi	—	754 282	632 086	553 276	700 313	835 203	3 475 160
Viru	—	16 525	89 965	101 557	97 495	71 069	375 611
Võru	2 402	3 836	14 500	10 150	35 036	33 450	99 374
Kokku	3.202	795 311	843 526	717 867	896 693	1 196 582	4 453 181

Maakonnaavalitsused on annud oma summadest vaeste arstimiseks.

Tabel Nr. 7.

Maakonna nimetus	A a s t a d						
	1919 a.	1920 a.	1921 a.	1922 a.	1923 a.	1924 a.	Kokku
Harju . . .	—	—	—	11 456	6 350	3 370	21 176
Lääne . . .	—	—	6 532	24 687	88 270	104 072	223 561
Petseri . . .	—	981	—	—	—	15 045	16 026
Pärnu . . .	468	5 648	17 007	21 696	65 440	49 267	159 526
Saaremaa . .	—	—	—	—	—	—	—
Tartu . . .	—	—	—	—	—	923 223	923 223
Viljandi . .	—	6 650	500	16 425	20 686	15 890	60 151
Viru . . .	—	7 025	49 205	91 683	102 525	116 559	366 997
Võru . . .	—	8 122	66 450	54 496	70 824	56 620	256 512
Kokku .	468	28 426	139 694	220 443	354 095	1 284 046	2 027 172

Maakonnaavalitsused on annud oma summadest nõdramoistusliste arstimiseks.

Tabel Nr. 8.

Maakonna nimetus	A a s t a d						
	1919 a.	1920 a.	1921 a.	1922 a.	1923 a.	1924 a.	Kokku
Harju . . .	—	—	—	—	—	—	—
Lääne . . .	—	—	—	—	2 410	8 195	10 605
Petseri . . .	—	—	—	—	—	—	—
Pärnu . . .	—	—	—	—	—	—	—
Saaremaa . .	—	—	—	—	—	—	—
Tartu . . .	—	—	—	—	—	289 775	289 775
Viljandi . .	—	1 016	1 914	—	—	10 000	12 930
Viru . . .	—	—	—	—	122 930	73 475	196 405
Võru . . .	—	4 294	60 215	45 013	43 402	33 356	186 280
Kokku .	—	5 310	62 129	45 013	168 742	414 801	695 995

nõdrameelsete arstimiseks, nagu tabelid Nr. Nr. 6, 7 ja 8 näitavad.

Vähemad summad on läinud järgmisteks otstarbeteks:

Matmise kuludeks: Lääne m. v. 1923 a. 2030 m.; Petseri m. v. 1920 a. — 379 m., 1922 a. — 410 m., 1923 a. — 100 m., 1924 a. — 4260 m., kokku 5140 m.; Saaremaa m. v. 1922 a. 1875 m., missugune summa Saaremaa m. v. lahtise hoolekande kogu kulusumma moodustab.

Rüiete varustuse peale: Harju m. v. 1923 a. 150 m., 1924 a. 22.625 m., kokku 22.775 m.; Lääne m. v. 1920 a. 15.732 m., 1921 a. 7024 m., 1922 a. 3870 m., kokku 26.626 marka.

Lastekasvatamise kuludeks on Viru m. v. 1924 a. 103.900 m. väljaannud.

Muid kulusi on Tartu m. v. 1924 a. arvestanud 71.957 m., kuna Läänemaa maakonnaavalitsuse arvestamine näitab, et ta nelja aastaga on kulutanud riiklise pensioni rahade saatekuludena 56.519 marka.

Kulude kogusumma.

Maakonnaavalitsuste üldkulude summad hoolekande peale, mis tabel Nr. 9-as toodud, annavad lähema ülevaate hoolekande töö edenemisest niihästi igas maakonnas aastate järele kui ka võrdlevalt maakondade vahel ja aastate järele. Lahtine hoolekanne on üld kuludest ainult 18% omale nõudnud, kuigi maakonde on, kus kinnise hoolekande asutused ja sellega ühes ka kulud selle peale puuduvad, s. o. kõik kulud on lahtise hoolekande peale läinud.

Tabel Nr. 9. Maakonnaavalitsuste hoolekande kulud.

Maakonna nimetus	A a s t a d							Keskmiselt % ₀
	1919 a.	1920 a.	1921 a.	1922 a.	1923 a.	1924 a.	Kokku	
Harju	—	—	—	283 193	501 452	391 210	1 175 855	
₀ / ₀	—	—	—	1,34	1,79	0,98		1,37
Järva	—	387 229	2 341 872	1 463 837	2 346 309	3 057 890	9 597 137	
₀ / ₀	—	3,9	6,7	3,63	6,26	11,33		8,36
Lääne	300	17 292	28 530	245 690	771 367	1 882 101	2 945 280	
₀ / ₀	—	—	—	1,2	3,03	6,06		3,43
Petseri	—	21 459	105 645	37 410	10 295	45 412	220 221	
₀ / ₀	—	0,9	1,1	0,3	0,1	0,3		0,54
Pärnu	968	5 648	17 007	36 246	886 119	1 984 167	2 930 155	
₀ / ₀	—	—	—	—	—	5,1		5,1
Saaremaa	—	—	421 907	454 115	480 901	670 144	2 027 067	
₀ / ₀	—	—	3,37	3,43	3,23	3,05		3,27
Tartu	—	—	—	—	—	4 335 542	4 335 542	
₀ / ₀	—	—	—	—	—	8,2		8,2
Valga	—	—	—	—	—	660 150	660 150	
₀ / ₀	—	—	—	—	—	6,4		6,4
Viljandi	133 619	761 948	634 500	724 541	774 349	1 832 293	4 861 250	
₀ / ₀	2,8	6,1	3,4	3,1	2,5	5,3		3,86
Viru	5 450	66 418	1 484 914	1 664 343	2 396 277	5 313 149	10 930 551	
₀ / ₀	0,23	1,12	6,77	5,67	6,24	12,34		5,39
Võru	2 402	16 252	370 727	1 258 623	1 309 663	1 746 295	4 703 965	
₀ / ₀	0,13	0,31	2,11	5,42	5,62	5,96		3,25
Kokku	142 739	1 276 246	5 405 102	6 167 998	9 476 732	21 918 357	44 387 174	4,47

Märkus: Hoolekande kulude juures toodud protsent näitab hoolekande kulude ja maakonnaavalitsuste üldkulude protsendilist vahekorda.

Hoolekande kulude kogusumma maakondade poolt 1919–1924 a. kohta, 44.387.174 marka, ehk 4,47% eelarvete kogusummast, on selleks küllalt auvääriline, et tõendada, et maakonnaomavalitsused on püüdnud

ilma seaduse tähe sundimata nende kodanikkude seisukorda kergendada, kes aineliselt ja terviseliselt raskesse seisukorda on sattunud ja selles võerast abi vajanud.

Omavalitsustegelased.

Krüüdneri valla sekretäär M. Kava.
25 a. ameti juubeli puhul.

28. veebr. pühitses Krüüdneri valla sekretäär M. Kava oma 25 aastast sekretäri ameti juubelit. Hra Kava on kõik aeg Krüüdneri vallas töötanud ja on ümbruskonnas ja omal ameti alal tuntud energilise ja lugupeetud töömehena. Silmas pidades hra Kava teeneid oma ametialal ja et ta kõik 25 aastat vahetpidamata siin vallas on töötanud, otsustas vallanõukogu „Postimehe“ teatel valla poolt auväärt juubilarile autasuks annetada tema hoolsa ja kohusetruu 25 aastase teenistuse eest kahe kuu palga. Valla ametnikkude ja nõukogu liigete poolt tehti temale suurem kingitus.

Sündinud on M. Kava 28. juunil 1871 a. Võru maak. Kooraste vallas väiksekoha rentniku pojana. Esialgse hariduse sai val-

lakoolis, mille lõpetamise järele astus tol ajal kuulsasse Kanepi kihelkonnakooli, missuguse lõpetas 1889 a. Et Kanepi kihelkonnakool tol ajal üks parematest koolidest oli, siis oli võimalus parematel kooli lõpetajatel valla kooliõpetajateks saada. Ka M. Kava hakkas kooliõpetajaks, missugust ametit 11 aastat pidas. 1900 aastal asub ta Pühajärvelt, kooliõpetaja ametit maha pannes, end. Veski valda (praegu ühend. Krüüdneri) valla kirjut., missugusel kohal oli kuni 30. apr. 1916 a., mil Veski vald ühendati Krüüdneri ja Vana-Prangli valdadega ühise Krüüdneri nime all. 1916 a., valiti ta edasi ühendatud Krüüdneri valla sekretäriks.

Toimetuse poolt juubilarile jõudu ja tervist omavalitsustegelase nä veel kaua töötada!

Omavalitsuste päevauudised.

Võerandatud mõisa hoonete hinda ei alandata.

Liidu nõukogu märgukirja peale võerandatud hoonete müümise asjus omavalitsustele alandatud hinnaga on Põllutööminister eitava seisukoha võtnud, leides, et taksihinnad küllalt soodustusi nende omandamiseks pakuvad.

Miks neid siiski ei osteta ja miks nad mõneski kohas asjata parandajat ootavad?

Tööstusmaksu ümberkorraldamine.

Arvesse võttes nurinat tööstusmaksu määramine üle vallanõukogude poolt, on tööstusmaksu ümberkorraldamise vajadus õiglasemale alusele seadmise otstarbel Riigi majandusnõukogus kõne all olnud. 2. märtsil oli Kaubandus-Tööstusministeeriumi erikomisjonis küsimus kõne all, kes selle maksu õiglasemale alusele seadmise alused välja töötab.

Kes esinevad üleriiklisel hoolekandertervishoiu näitusel väljapanijatena?

Peale näituse komitee enese, kes suurema hulga väljapanekutega esineb, ja

Tallinna organisatsioonide, esinevad näitusel Eesti osakonnas esimesel kohal omavalitsused, nimelt Tallinna, Narva, Võru, Tartu, Viljandi, Rakvere, Pärnu, Valga ja Haapsalu linnavalitsused, Võru, Tartu, Lääne, Viru, Valga, Saaremaa, Pärnu, Harju ja Järva maakonnavalitsused, nendest mõned väga suurte väljapanekutega, nagu Tallinn 90 diagrammiga, Narva samuti väga suure hulga väljapanekutega mitmelt alalt. Maakondadest on Järva, Võru ja Tartu maakonnad suuremate väljapanijate hulgas. Suure hulga diagrammide ja tabelitega esinevad näitusel Lääne maakonna arst Dr. Alver Kuuda pidalitöbiste asutuse ja kindral Laidoneri nimelise sanatoriumi tegevuse üle ning Viljandi kooli arst Dr. Zastrov kooli tervishoiu üle. Eraorganisatsioone väljapoolt Tallinnat on ainult kolm ülesannud, nimelt Eesti Pimedate Hoolekande Selts Tartus, Virumaa Lastekaitse Ühing Rakveres ja Vene Emigrantide komitee Narvas, kuid nende väljapanekud kokku ulatavad 65 diagrammi ja tabeli peale, peale selle pildid, tööd ja kirjandus. Eesti Karskus Liit esineb ühes Tervishoiumuseumiga.

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

Omavalitsused raudtee sõiduplaani kokkuseadmises kaasarääkimas.

Aastaid on juba omavalitsuste liitude esitajad raudtee sõiduplaanide kokkuseadmises osavõtnud. Sest ajast kui Teedeministeeriumi nõunik Jürgenson sõiduplaanide kinnitamise nõupidamisi juhatab, on omavalitsuste soovidega tuntavamalt arvestama hakatud. Tänavu saadeti liitude kaudu isegi sõiduplaani kavad maakonna- ja linnavalitsustele kätte, kuigi kitsarööpaliste teede sõiduplaani kava alles 1. märtsil ja selle tagajärjel mõnes omavalitsuses alles 3. märtsil, millal ka plaanide kinnitamise koosolek oli, kätte saadi, nii et soovide avaldamine võimatuks sai.

Maakonna-, linna- ja vallaomavalitsused olid rohkesti sooviavaldusi teinud, milledest nõupidamisel suur osa täideti, teised aga täitmata pidid jääma põhjusel, et Raudtee Valitsust seovad kokkulepped naabririikidega ja kõik teed on üksteisega seotud oma sõlmepunktidega. Siiski ka seal, kus

takistusi ei olnud muudatuste tegemiseks, tuli võidelda omavalitsuste soovide läbi viimiseks, sest laiarööpalise raudtee esitaja hra R. tõstis korraga küsimuse üles, et kas siis omavalitsused on need rahva õigete soovide avaldajad, kas neid tuleo arvesse võtta. Kõne all oli parajasti Narva-Tallinna vaheline hommikune rong, mis pragu kell 11¹¹, uue plaani järele kell 11³⁰ Tallinna jõuab. Rongi varemini Tallinna jõudmist nõudis Maakondade Liidu esitaja H. Avikson, toetades oma nõudmist Viru maakonnavalitsuse ja Rakvere linnavalitsuse soovide peale. Et nii hiline pealinna jõudmine iseenesest arusaadavalt otstarbekohane ei ole, oli Liidu esitajal kerge hra R. kahtlemisi kõrvaldada ja näidata, et siin omavalitsused on õiget nõuet tabanud, mis peale Liidu esitaja ettepanek vastu võeti.

Uus raudtee sõiduplaan, mis 3. märtsil vastuvõeti, on terve aasta peale kokkuseatud, alates 15. maist 1926 a.

Omavalitsuste esitaja Arhiiv Nõukogus.

Omavalitsuste esitaja T. Lauri volitused Arhiiv Nõukogus lõppesid 1-ks jaan. s. a., mispäras Eesti Maakondade Liidu juhatus, kokkuleppel Linnade Liiduga, korraldas omavalitsuste esitaja valimised Arhiiv Nõukokku kirjalikult vastavalt Arhiiv Nõukogu põhimääruse § 2-le, kus juures omavalitsus arhiivide juhatajate poolt anti Liitude poolt ülesseatud kandidaati Tiido Laur'i poolt 20 häält, h-ra G. Greiffenhageni poolt 2 häält, kuna kahe maakonnavalitsuse arhiivi juhatajad oma hääled andmata jätsid. Arvesse võttes antud hääli loevad Liidud valituks Arhiiv Nõukokku omavalitsuste esitajaks senise esitaja, Harju maakonnavalitsuse arhivaari Tiido Laur'i.

Pärnu maakonnanõukogu koosolek 25. ja 26. jaanuaril.

Vallaametnikkude palga- ja tööolude korraldamiseks

võetakse järgmine määrus vastu:

Määrus vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise kohta Pärnu maakonnas.

§ 1. Määrata vallasekretääridele valla poolt maksetava palga alammäärad kuus järgmiselt kindlaks:

- a) valdades kuni 1000 elanikuga — 6.000 marka.
- b) valdades 1001—2000 elanikuga — 6.500 marka.
- c) valdades 2001—3000 otanikuga — 7000 marka.
- d) valdades üle 3000 elanikuga iga täie saja elaniku pealt 100 marka juurde.

Peale selle valla poolt prii korter ühes tarviliste kõrvalruumidega, kütte ja valgustusega ning seal, kus võimalus, vallamaja juures oleva aia-, põllu ehk muu maaga vallaõukogu määramisel, mille eest sekretäärid on kohustatud kõik maksud ja muud kohustused kandma ehk vallaõukoguga selle kohta eraldi kokkuleppima.

§ 2 Määrata sekretääri õppinud abiliste palga alammääraks kuus 5000 marka ühes prii korteri, kütte- ja valgustusega ehk ilma nendeta 500 marka kuus rohkem.

Märkus 1: Sekretääri õppinud abilisteks loetakse need valla kantseleiametnikud, kes vähemalt 2 aastat on töötanud vallakantseleis ja sellekohase kutse on omanud.

Märkus 2: Valla kantseleiametnikkude (õpilaste) palga määramine jääb vallaõukogude hooleks, kellede otsused selles suhtes on lõpulikud.

§ 3. Kohustada valdu palkama peale vallasekretääri sekretääri õppinud abilisi ja kantseleiametnikke:

- a) valdades 1501—2000 elanikuga — 1 kantselei ametnik (õpilane)
- b) valdades 2001—3000 elanikuga — 1 õppinud abiline ja
- c) valdades üle 3000 elnnikuga — 1 õppinud abiline ja 1 kantselei ametnik.

§ 4. Sekretääride õppinud abilised ja kantseleiametnikud (õpilased) töötavad vallasekretääri otsekoheisel juhatusel ja järevalvel ning alluvad vallavalitsusele, kes neid ametisse määrab ja vabastab.

„ 5. Neile vallasekretääridele ja abilistele, kes vähemalt aasta vallavalitsuses on teeninud, antakse iga aasta suve puhkeaeq vähemalt kaks nädalat ühes palga saamisega. Puhkusel viibija aset täidab tema abiline ehk selle puudumisel naabri vallasekretäär Maakonnavalitsuse määramisel ja vastastikul kokkuleppel.

§ 6. Vallasekretääride palgamäära ja kantseleijõudude arvu kindlaksmääramisel tuleb Maakonnavalitsusel käsitada üldrahvalugemise andmeid ehk teisi ametlikke teateid vallaelanikkude arvu kohta ja Maakonnavalitsuse otsused selles suhtes on lõpulikud.

§ 7. Käesolev määrus hakkab maksuma tema avaldamisega, „Riigi Teatajas“ ja ühes sellega kaotab maksvuse arvates 1. jaan. 1926 a. samas asjus maakonnanõukogu otsus 10. XII 1921 a. prt. Nr. 5 p. XIV.

Tuletõrje valvuritele

„R. T.“ Nr. 181/182 l. a. ilmunud sundmääruse põhjal määratakse tasuks avalikudel ettekannetel 10 marka tunnis.

Kaitseliidu mootorsõiduriistad vabastakse maakonna heaks võetavast maksust.

Kinnisvara omandamine.

Sindi asunduses maakonna vaestekodu krundil asuvad endine magasiait ja paekivi keller otsustakse 70.000 marga eest omandada.

Õllemüügi sulgumine.

Uulu vallaõukogu ettepanekul otsustakse Surju raudtee jaama einelauas õllemüük sulguda 1. jaan. 1927 a.

1926 a. eelarve

46.656.183 marga suuruses 3.605.951 m. puudujäägiga kinnitakse.

Maakonnavalitsuse moodustamine

ei anna endistel põhjustel tagajärge.

Jaoskonna arstile maja ostmine.

Kergu jaoskonna arsti krundil olevad hooned, mis 50.000 m. peale hinnatud, otustakse omandada.

Maakonna teede võrk kinnitakse.

Harju maakonnanõukogu koosolek
15. ja 16. veebr.

Maakonna valitsuse varanduste ja kapitaalide valitsemise kodus kinnitakse.

Vallasekretääridele lisatasu maksmine
tunnistakse tarvilikuks ja kohustakse varem selles asjus valitud komisjoni ühes m. v. lisatasu maksmise kava väljatöötada.

Vanadekodu asutamine.

M. v. ettepanekul otsustakse loobuda vaiksimate nõrgamõistusliste kodu asutamisest ju selle asemel asutada Lehola mõisa end. herrasmajasse vanadekodu.

1924 a. aruanne
kinnitakse ettepanud kujul.

Jaoskonna arstide lisatasu.

Maakonna val. ettepanekul otsustakse jaoskonna tervishoiu arstidele ja ämmaeman-

datele lisatasu maksta ühe kuupalga suuruses, mis 130.000 marka välja teeb.

Toetus Jäneda põllutöökoolile.

Jäneda põllutöökoolile määratakse 150.000 m. toetust tingimisega, et Harjumaalt päritolevatelt õpilastelt õperaha üle 2000 m. aastas ei võetaks.

Vangide söögiraha.

1926 a. alates otsustakse maakonna valdadest läbikäivate vangide söögirahaks määrata 25 marka öö-päeva kohta.

Tuletõrje valvepidajate tasu pidudel määratakse 20 m. peale tunnis.

Algkooli õpetajatele lisatasuks 13 kuu palga arvel määratakse Haridusosakonna 1925 a. eelarve ülejääk 379 616 marka.

1926 a. eelarve.

Maakonna korraline eelarve võetakse 62.152.200 m. suuruses ja erakorraline eelarve 2.306.848 m. suuruses vastu.

Vallasekretääri vahetus.

Järvesoo vallasekretääriks Petserimaal valiti 13. veebr. senine Vilo vallasekretäär Makson.

Uus sekretäär.

Kavastu vallasekretääriks on senine k. t. Aleksander Lahi valitud.

Välismaade omavalitsused.

Kokkuhoidmise põhilaised Saksa omavalitsuses.

Läinud aastal puudutasin „Maaomavalitsuses“ (Nr. 16) Saksa valitsusasutuste ümberkorraldmise põhimõtteid, seal juures tähendades, et üheks tähtsamaks momendiks selle reformi teostamisel on kokkuhoidmise põhimõte.

Käesoleva aasta algul on Saksa maakondade päeva eestseisus selle reformi põhimõtetel välja töötanud kokkuhoidmise põhilaised omavalitsuste jaoks. Selleks moodustati nimetud eestseisuse poolt eri kokkuhoidmise komisjon, kes järgmised kokkuhoidmise põhilaised ülesseadis ja kõikidele omavalitsustele südame peale pani, nende alusel oma majapidamist korraldada:

Üldised põhilaised:

1. Korralisesse eelarvesse ei tohi põhimõtteliselt ühtegi erakorralist väljaminekut ülesse võtta.

2. Erakorralises eelarves tulevad ainult sarnased väljaminekud ette näha, missugused tõesti hädatarvilikud ja edasi lükkmata. Need väljaminekud tulevad katta peaaesjalikult laenudes, kus juures silmas peab pidama, et need ettevõtted laenu võla ja kustutus $0\frac{0}{10}\%$ ise kandma peavad, ehk jälle, et seda korralise eelarve kaudu võimalik teha oleks.

Välislaenude tegemisel peab väga tagasihoidlik olema ja neid tarvitada ainult juhtumistel ja ettevõtete peale, missugused rahvamajanduslikult hädatarvilikud ja misugused ennast kindlasti ära täsuivad.

3. Suurema väljamineku posti moodustab

teede korrashoid nendes omavalitsustes, kelle peal lasub see kohustus. Et siin kokkuhoida, on vaja väga intensiivselt ühtlasi aga ka väga ratsionaalselt talitada. Intensiivselt selles mõttes, et teede ehitused ja parandused tulevad hästi ja põhjalikult teha, selleks kõike tehnilisi võimalusi ära kasutades. Ratsionaalselt selles mõttes, et enne uute teede ehitamist või vanade põhjalikku parandamist peab tõsiselt kaaluma, kas on kohalik liikumine nii suure tähtsusega, et vastavaid kulusi kanda ja väljaminekuid teha, ja alles tõelise vajaduse korral ning majanduse arenemise huvides võib väljaminekuid teha. Väiksema tähtsuse ja vähema liikumisega teede peale võib ja tohib kulutusi ka ainult vähesel määral teha.

4. Igasugused riiklised totatsioonid ja abirahad tulevad põhimõtteliselt hukka mõista, sest need viivad kergesti laiutamise ja ilma kateta väljaminekute tegemise juurde.

5. Seadusandlistel asutustel ja keskvalitsustel tuleb hoiduda uute ülesannete peale panemisest omavalitsustele, kui nende ülesannete täitmiseks ei ole vastavaid sisetulekuid ära näidata.

6. Hoolekande ülesannete juures peab silmas pidama, et individuaal-põhimõte siin kõige otstarbekohasem ja odavam on.

7. Arve- ja raamatupidamine peab nii korraldatud olema, et selge ülevaade majanduslise seisukorra kohta alati saadaval oleks. Iga väljamineku tegemise juures peab alati silmas pidama selleks otstarbeks olevaid kredite ehk nende avamise võimalusi. On sisetulekute väljalangemisi ettenäha ehk kahtlaseid sisetuleku postisi

olemas, siis peab aegsasti ka väljaminekute kokkutõmbamise peale mõtlema.

Nende üldiste kokkuhoidmise põhimõtete kõrval peab iga asutus veel erilisi kokkuhoidmise võimalusi silmas pidama. Ka selle kohta on see komisjon mõned näpunäited annud:

1. Igakülgne kokkuhoidmine nii inimjõu, kui ka ainete ja materjaali tarvitamisel. Parema ja suurema produktsiooni saavutamine vastavalt ettevalmistatud jõudude kasutamisel. Kõige karmim mittekohaste jõudude eemale jätmine ja kohaste ning vilunud ametnikkude vahetuse ning ümberpaigutuste ära hoidmine. Tööstusasutustes võimalikult tükitöö sisseseadmine. Auamete ja igasuguste komisjonide ja komiteede istangute eest tasu ära jätmine, neid istanguid võimalikult tööst vabal ajal pidades.

2. Äärmine esituskulude ja mitte produktiivsete väljaminekute kokkutõmbamine.

3. Võimalik kantseleitööde lihtsustamine ja tööjaotuse otstarbekohane läbiviimine.

4. Pikkade statistiliste tööde ja suurte aruannete ning kavatsuste avaldamine trükitöödena ära jätta, või vähemalt viimase võimaluseni piirata.

5. Tööstuslistes ja majanduslistes ettevõtetes kokkuhoidmisele igasuguste kokkuhoidmispreemiate ja tasude näol ergutada. Ostu ja müügi juures teravalt aastaaega ja turu olusid silmas pidada.

Nendest põhimõtetest, mis Saksa omavalitsustele on tungivalt soovitatud, et raske majanduslisel ajal siiski edukalt tegutseda, on mitmed väga aja- ja otstarbekohased ja tuleks neid ka meie omavalitsustele soovitada. —st—

Bibliograafia.

Omavalitsuste küsimustesse puutuvad kirjutused Eesti ajakirjanduses.

Veebruar 1926 a.

Municipalis. Kas tsentralisatsioon või detsentralisatsioon hariduspoliitikas. „Päeva-leht“ 9. II. Nr. 39.

— Harju maakonna põllumajandusliste kutsekoolide kava. „Kaja“ 9. II. Nr. 32.

E. Maddison. Meie omavalitsuste arendamine. „Vaba Maa“. 18. II. Nr. 41.

— g. Ministeeriumite korralduskavast. „Postimees“ 9. II. Nr. 39.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Harju maakonnaavalitsuse 1924 a. tegevusest, Tallinn 1926 a. 50 lehek.

Harju maakonnaavalitsuse 1924 a. rahaline aruanne 1925 a. 44 lehek.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 27. Vallapiiride muutmise määruse tähtajast.

Kas siseministril on õigus oma määruses vallapiiride muutmise kohta, mis kalendri aasta keskpaiga tehtud, tähendada, et määrus hakkab maksta sama aasta 1. jaanuarist tagant järele? Kas see tagant järele maksmapanek oleks aluseks määruse tühistamise nõudmiseks Riigikohtus, silmas pidades seda, et seadustel ja määrustel tagasi käivat jõudu ei ole?

Tegelikus elus viskab sarnane määruste tagant järele maksmapanek mõlemi piirivaldade eelarved, mis aasta algul kokku seatud, segi ja sünnitab liikumata var. maksude arvepidamises valla, maakonna ja riigivahel soovimata sekeldusi ja raskusi.

E. B.

Vastus:

Asjaolu, et siseministri sellekohane määrus hakkab maksta tagant järele, ei või olla aluseks selle tühistamiseks Riigikohtu poolt. Põhimõte, et seadustel ja määrustel tagasi käivat jõudu ei ole, oleks siin mõõduandev, kui põhiseaduses see põhimõte oleks kindlasti läbiviidud, kuid põhiseaduse § 54 kinnitab, et kui seaduses eneses muud korda ja tähtaega ei ole ette nähtud, hakkab ta maksta kümnendal päeval peale avaldamist „Riigi Teatajas“. Järjekult ei ole põhiseadus selles asjus midagi uut maksta pannud, sest ka Vene põhiseaduses (свод основных государственных законов, S. K. K.) § 89 oli öeldud, et iga seadus on maksev ainult tulevase aja (на будущее время) peale, väljaarvatud, kui seaduses eneses on ette nähtud, et ta on maksev ka eelmise aja peale jne.

Valdade ühendamine ja lahutamine sünnib Baltimaa valla kogukondade seaduse (Üldkub. Asut. sead. § 18 märkuse lisa S. K. II K.) § 2 ja selle märkuse ning Baltimaa talurahva asutuste seaduse (ibid. § 21 märkuse lisa) § 8 p. 1 ja § 17 p. 6 põhjal. Neis seadustes ei ole aga valdade ühendamise ja lahutamise aja kohta mingisuguseid tingimusi ülesseatud — millest järeldada tuleb, et valdade ühendamist ja lahutamist ka eelarve aasta keskel ettevõtta ning ühendamist ja lahutamist maksvaks lugeda eelarve aasta algusest.

Teadaanne.

Õigusteadliste kursuste pildid on neile, kes nad kursuste juhataja kaudu pidid kätte saama, posti kaudu väljasaadetud, kuna Viru maakonna vallasekretärid nad Viru m. v. kätte saavad.

Võru maakonna valitsus

vajab

loomaarsti

Rõuge (Sänna) jaoskonna peale. Palvekirjad, varustatud 20 margalise tempelmaksuga, ühes tarviliste dokumentidega ja elulookirjeldusega, palutakse saata maakonna valitsusele kuni 1. aprillini 1926 a.

Võru maakonna valitsus.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimused. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.